

5. Závěr

Z celé mé práce a srovnávacích kapitol lze stručně shrnout, že úprava v SRN je co se hmotněprávní části týče mnohem podrobnější. Pramení to zejména z toho, že je zvolen celkově jiný systém pro nezpůsobilost a omezenou způsobilost k právním úkonům, který v naší úpravě zvolen nebyl a mnohem více rozpracovaná ochrana mladistvých, tedy omezeně způsobilých k právním úkonům. Podle mého názoru poskytuje tato úprava přesnější návod pro postup soudů a v praxi znamená také lepší ochranu osob, které s omezeně způsobilými vstupují do právních vztahů. I přes nelehkou dikci BGB, která není příliš srozumitelná pro osoby bez právního vzdělání a také osoby, které znají jiný systém právního řádu, je možné předcházet negativním situacím při nastudování základních principů pro právní úkony s osobami omezeně způsobilými a předejít tak nepříjemným soudním procesům s často nejistými výsledky.

De lege ferenda by bylo také u nás vhodné zabývat se více věkovými hranicemi pro nezpůsobilost a omezenou způsobilost a stanovit tak jasnější a přehlednější pravidla.

Jak už jsem zmiňovala během procesněprávní části, neexistuje v SRN institut zbavení a omezení způsobilosti k právním úkonům, protože byl nahrazen institutem opatrovnictví. Proto se také obě úpravy částečně liší, ale na druhou stranu jsou částečně shodné, protože se stále jedná o ochranu osob, které nejsou schopné si zcela a nebo z části samostatně vyřizovat vlastní záležitosti a také ochranu osob, které s nimi vstupují do právních vztahů před případnou neplatností právních úkonů a nevymahatelností plnění z nich.

Díky vyčlenění celého nesporného soudnictví v úpravě SRN do samostatného zákona se můžeme setkat s mnohem podrobnějšími úpravami jednotlivých institutů a jednotlivých částí řízení. V našem OSŘ, který je převážně kodexem pro soudnictví sporné musíme vycházet stále jen ze sporadictější úpravy postupu v řízení a doplňovat ji instituty, které jsou stanoveny obecně pro občanské soudní řízení sporné. To začíná již příslušností soudu, která je v § 74 odst. 3 OSŘ určena pouze odkazem k obecným ustanovením, stejně tak nenalezneme zvláštní typ soudu pro tento druh řízení, jako je v Německu opatrovnický soud. Celé řízení vychází ze znaleckého posudku, což je základ i pro úpravu SRN, ale opět německá úprava vychází z přesné charakteristiky a způsobu provádění posudků, což jistě sjednocuje činnost soudních znalců a soudů v řízení a také, u nás právě vyššími soudy kritizovanou pojmovou jednotnost rozhodnutí.

Neexistenci samostatné úpravy pro opravné prostředky, zvláštnosti v možnosti jejich podávání, považuji také za handicap české právní úpravy. Stejně tak by bylo možné a dobré se inspirovat stanovením lhůty pro přezkumné řízení ve věcech opatrovnictví a zavést do našeho

právního řádu lhůtu pro přezkoumání omezení způsobilosti k právním úkonům i v případě, že nedojde k návrhu. Soudy by jistě o tolik víc zatíženy nebyly a pro osoby, které jsou ve způsobilosti k právním úkonům omezené, by to zajišťovalo větší ochranu jejich základních práv a svobod. Ona lhůta pěti let mi připadá jako celkem přiměřeným řešením v případě, že nebude dříve zahájeno řízení návrhové, protože u duševních poruch, či osob pod vlivem omamných látek nebo alkoholu, může v této době dojít k velkým změnám a jistě i k plnému vyléčení a schopnosti činit samostatně právní úkony. Mnoho z nich má ale jistě špatné zkušenosti se soudy a tak je pro ně třeba obtížné podat návrh na navrácení způsobilosti k právním úkonům.

Ale i v jiných oblastech by bylo dobré naši úpravu doplnit a rozšířit, aby tak nemusely činit pouze soudy a zákonný základ dával větší jistotu osobám, o jejichž právech a povinnostech se rozhoduje. V případě zamyšlení se nad tím, proč byl vlastně v SRN zrušen institut zbavení svéprávnosti, bychom možná v ČR došli ke stejnému závěru a to k tomu, že označit nějakou osobu za „nesvéprávnou“ znamená označit ji za jakousi osobu, se kterou není vše v pořádku a ponížít tím její psychiku na nižší úroveň. Je možné, že právě osoby, které nejsou duševně zcela v pořádku, mohou vnímat toho označení za ponižující a dostávají se tím ještě do obtížnější psychické situace. Institut opatrovnictví naproti tomu ponechává osobu způsobilou a svéprávnou, pokud je jí podle hmotného práva, pouze jí pro nějaký okruh úkonů, které není schopná sama zcela zvládat ustanoví opatrovníka, který je jí nápomocný. V tomto případě je možné, že to osoba spíše přijme jako životní pomoc a dochází ke zlepšení jejího psychického stavu. To zřejmě však zatím není možné lékařsky doložit ani v SRN, protože institut ani zde nemá ještě tak dlouhou tradici na to, aby bylo možné vytvořit konkrétní statisticky podložené výsledky.

Pokud bychom ovšem chtěli zavést přímo takovou úpravu, vyžadovalo by to opravdu velkou novelu a zásah do našeho právního řádu a zrušení institutu, který je u nás zakotven po dlouhou dobu a soudy, advokáti i občané jsou na něj zvyklí. Myslím, že pro začátek by stačilo vyčlenit nesporné soudnictví, jako tomu u nás v minulých letech bylo, do samostatného zákona, což by usnadnilo orientaci a bylo by možné se podrobněji zabývat jednotlivými součástmi řízení a stanovit podrobnější podmínky pro znalecké posudky a sjednocení pojmosloví judikatury soudů. I přesto, že se o to již snaží soudy vyšších stupňů, které stanoví, které vymezení omezení způsobilosti k právním úkonům je vhodnější a které pojmy je lepší používat, stále nejsou rozsudky jednotlivých soudů totožné a soudy prvního stupně se často řídí názorem svého přímo nadřízeného soudu, který se může od jiného soudu vyššího stupně lišit.

Je zcela jasné, že vytvoření samostatného zákona o nesporném soudnictví by nebyl lehký počin a zákonodárci musejí řešit potřebnější případy novel zákonů, zejména v oblasti sociálního a trestního zákonodárství, které nesnesou odkladu a tím nesporné soudnictví v oblasti občanského práva ztrácí na důležitosti, ale podle mého názoru by si nesporná řízení obecně, stejně jako řízení o způsobilosti k právním úkonům novelu a podrobnější rozpracování zasluhovaly.